

Characteristics of protecting young people under the influence of religious extremism

Zohidjon HAYITMATOV¹, Oybek NURMATOV², Muhiddin SATTAROV³

Andijan State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received October 2021

Received in revised form

15 October 2021

Accepted 20 November 2021

Available online

15 December 2021

Keywords:

democratic freedoms,
religious freedoms,
political interests,
religious extremist ideas,
terrorism,
radicalism,
fundamentalism,
tension,
subversion and separatism,
global threat.

ABSTRACT

The article describes the democratic changes taking place in Uzbekistan in recent years. Law enforcement, which some fanatically minded people, for their destructive and extremist purposes, can bring young people under the influence of ideas of religious extremism and fundamentalism.

The methods of ideological, spiritual and legal struggle of young people against the influence of extremist ideas and views are also analyzed. Various methods of confrontation are considered.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss11/S-pp229-233>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ёшларни диний экстремизм таъсиридан сақлашнинг ўзига хос жиҳатлари

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:
демократик эркинликлар,
диний эркинликлар,
сиёсий манфаатлар,
диний экстремистик
ғоялар,
терроризм,
радикализм,
фундаментализм,
кескинлик,
қўпорувчилик ва
айирмачилик,
глобал хавф.

Мақолада Ўзбекистонда кейинги йилларда амалга оширилаётган демократик ўзгаришлар, улардан баъзи бир мутаассиб кучларнинг ўз бузғунчилик мақсадларида фойдаланиб, диний экстремизм ва фундаментализм ғоялари таъсирига ғур ёшларни олиб кираётганларни ёритилган.

Шунингдек, ёшларни экстремистик ғоялар таъсиридан сақлаш ва унга қарши ғоявий, маънавий ҳамда ҳукуқий курашиш йўллари таҳлил қилинган.

¹ Senior Lecturer at Andijan state university. Andijan, Uzbekistan.

² Senior Lecturer at Andijan state university. Andijan, Uzbekistan.

³ Senior Lecturer at Andijan state university. Andijan, Uzbekistan.

Характеристики защиты молодежи от влияния религиозного экстремизма

Аннотация

Ключевые слова:

демократические свободы, религиозные свободы, политические интересы, религиозные экстремистские идеи, терроризм, радикализм, фундаментализм, напряженность, подрывная деятельность и сепаратизм, глобальная угроза.

В статье описываются демократические изменения, происходящие в Узбекистане в последние годы. Правоприменение, некоторыми, фанатично настроенными людьми, в своих деструктивных и экстремистских целях, могут непрвильно настроить молодежь. Под их, влиянием, а еще и, помощью вбрасыванием в толпу молодежи наркотических средств, может оказаться реальностью. Такими идеями и взглядами, религиозного экстремизма и фундаментализма настраивается толпа молодежи.

Также анализируются способы идеологической, духовной и правовой борьбы молодежи против влияния экстремистских идей и взглядов. Рассматриваются различные методы противостояния.

2016-йилнинг сўнгги чорагидан Ўзбекистонда бошланган демократик ўзгаришлар натижаси ўлароқ, инсон қадрига бўлган эътибор янада яхшиланди. Бинобарин, халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халққа хизмат қилиши керак, деган тамойил асосий мезонга айланди. Бу эса, ўз навбатида, дин ва виждан эркинлигига бўлган муносабатнинг ҳам ўзгаришига олиб келди. Диний эркинликнинг берилиши, инсонларнинг эмин-эркин ибодат қилишлари учун кенг имкониятлар ва шароитлар яратиб берилган бўлса-да, ушбу имтиёзлардан тўғри фойдаланиш билан бир қаторда, динга мутаассибларча ёндашиб, берилаётган имкониятни суиистеъмол қилувчи кучлар ҳам пайдо бўлди.

Бинобарин, ҳозирги кунда диний экстремистик ташкилотларнинг нафақат дунё ҳамжамияти, балки Ўзбекистон хавфсизлигига таҳдидининг олдини олишда уларнинг оқибатлари билангина курашмасдан, балки унга қарши маънавий курашиш ўзининг бир қатор самарасини беради. Экстремизм ва терроризм, радикализм, фундаментализмга қарши курашишда Республикаизда кўплаб Қонунлар [1] ва Қонуности ҳужжатлари қабул қилиниб, ушбу қабул қилинган ҳужжатларда фуқароларнинг фаровонлиги, осойишталиги, виждан ва сўз эркинлиги тўлақонли назарда тутилган.

Ўзининг кескинлиги, қўпорувчилиги ва айирмачилиги билан чегарабилмас глобал хавфга айланиб бораётган диний экстремизм ва терроризмга қарши курашиш ҳамда ушбу хавфнинг олдини олишда, аввало, унинг келтириб чиқарувчи омилларини назарий жиҳатдан ўрганишни тақозо этмоқда. Ачинарлиси шундаки, бугун чегарабилмас хавфга айланиб бораётган диний экстремистик ва террорчилик ҳаракатларининг иштирокчиларига айланиб қолаётганларнинг асосий қисмини 14 ёшдан 30 ёшгacha бўлган ёшлар ташкил этаётганлиги, дунё аҳлини ёшлар тарбияси ҳамда уларнинг камолоти масаласида хушёрликка чорлайди. Жаҳон ҳамжамияти олдида турган ҳар қандай глобал муаммолардан-да глобал бўлган ва хавфга айланган диний экстремизм ва терроризмнинг ҳар қандай жиноий ҳамда радикал кўринишларидан ёшларни асраб-авайлаш бугуннинг долзарб вазифаси эканлиги билан БМТ минбаридан туриб, бутун дунё аҳлини огоҳлантирган

Президентимиз Шавкат Мирзиёев 19-сентябрь куни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида қўйидаги фикр-мулоҳазаларни билдириди: “Дунёда терроризм таҳдидлари, айниқса, сўнгги йилларда кучайиб бораётгани уларга қарши, асосан, куч ишлатиш йўли билан курашиш усули ўзини оқламаётганидан далолат беради.

Бу борада кўп ҳолларда таҳдидларни келтириб чиқараётган асосий сабаблар билан эмас, балки уларнинг оқибатлариiga қарши курашиш билангина чекланиб қолинмоқда. Халқаро терроризм ва экстремизмнинг илдизини бошқа омиллар билан бирга, жаҳолат ва муросасизлик ташкил этади, деб ҳисоблайман. Шу муносабат билан одамлар, биринчи навбатда, ёшларнинг онг-у тафаккурини маърифат асосида шакллантириши ва тарбиялаши улар олдида турган энг муҳим вазифадир. Экстремистик фаолият ва зўравонлик билан боғлиқ жиноятларнинг аксарияти 30 ёшга етмаган ёшлар томонидан содир этилмоқда. Бугунги дунё ёшлари – сон жиҳатидан бутун инсоният тарихидаги энг йирик авлоддир, чунки улар 2 миллиард кишини ташкил этмоқда. Сайёрамизнинг эртанги куни, фаровонлиги фарзандларимиз қандай инсон бўлиб камолга етиши билан боғлиқ.

Бизнинг асосий вазифамиз – ёшларнинг ўз салоҳиятини намоён қилиши учун зарур шароитлар яратиш, зўравонлик ғояси “вируси” тарқалишининг олдини олишдир.

Бунинг учун ёш авлодни ижтимоий қўллаб-қувватлаш, унинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш борасидаги кўп томонлама ҳамкорликни ривожлантириш лозим, деб ҳисоблаймиз.

Шу муносабат билан Ўзбекистон глобаллашув ва ахборот-коммуникация технологиялари жадал ривожланиб бораётган бугунги шароитда ёшларга оид сиёсатни шакллантириш ва амалга оширишга қаратилган умумлаштирилган халқаро ҳуқуқий ҳужжат БМТнинг “Ёшлар ҳуқуқлари тўғрисидаги халқаро конвенция” сини ишлаб чиқишини таклиф этади.

Бизнинг назаримизда, мазкур ҳужжатни имзолайдиган давлатлар ушбу соҳани ўз ижтимоий сиёсатининг асосий ва муҳим ҳаётий устувор йўналишларидан бири даражасига кўтариш бўйича қатъий мажбуриятларни ўз зиммасига олиши керак” [2].

Дарҳақиқат, бугун дунё аҳолисининг қарийб икки миллиардини ташкил этаётган 30 ёшгача бўлган ёшларни ҳар томонлама қўллаб – қувватлаш, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини сиёсий ва ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш, ёшларни диний экстремизм ва терроризм ҳаракати таъсирига тушиб қолишининг олдини олишнинг бирдан бир йўли ёшлар муаммолари билан шуғулланишдир.

Аҳолисининг қарийб ярмидан кўпини 30 ёшгача бўлган ёшлар ташкил этаётган Ўзбекистонда ёшларга диний экстремистик ташкилотларнинг ғоявий таъсирига тушиб қолишининг олдини олиш борасида ўз фикрини билдирган Биринчи Президентимиз И.А. Каримов бу соҳада қуйидаги вазифани белгилаб берди: “Таассуфки, баъзан ислом дини ва диний ақидапарастлик тушунчаларини бир-биридан фарқлай олмаслик ёки ғаразли мақсадда уларни тенг қўйиш каби ҳолатлар ҳам кўзга ташланмоқда. Шу билан бирга, ислом динини ниқоб қилиб, манфур ишларни амалга ошираётган мутаассиб кучлар ҳали онги шаклланиб улгурмаган, тажрибасиз, ғўр ёшларни ўз тузоғига илинтириб, бош-кўзини айлантириб, улардан ўзининг нопок мақсадлари йўлида фойдаланмоқда. Бундай

ножўя ҳаракатлар, энг аввало, муқаддас динимизнинг шаънига доғ бўлишини, охир-оқибатда эса маънавий ҳаётимизга салбий таъсир кўрсатишини барчамиз чуқур англаб олишимиз ва шундан хулоса чиқаришимиз зарур” [3].

Бинобарин, мамлакатимизда ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамияти барпо этиш жараёнларида бизга бутунлай ёт бўлган диний экстремизм ва террорчилик ғоялари ҳамда ҳаракатларининг келиб чиқиши, уларнинг халқаро хавфга айланиши, бу оқимларни мамлакатимизга, айниқса, ўсиб келаётган ёшларнинг маънавияти ва дунёқарashi, мафкурасига таъсир этишининг олдини олишда қуйидаги мақсад ва вазифаларни хулоса сифатида қўйдик:

- экстремизм ва террорчилик, уларга доир турли тушунчалар ҳамда категорияларни ижтимоий фанлар нуқтаи назаридан, шунингдек, илғор ва етук мамлакатлар олимлари ҳамда шу соҳада илмий изланишлар олиб бораётган мамлакатимиз олимларининг талқинлари нуқтаи назаридан таҳлил этиш орқали уларнинг давлат ва жамиятга салбий таъсирини ўргатишни бир тизимга солиш;

- экстремизм ва террорчиликнинг жамиятга, айниқса, ёшларга ғоявий ва мафкуравий таъсирини олдини олишда кенг жамоатчилик, айниқса, социал институтлар ролини янада ошириш;

- экстремизм ва террорчиликнинг дунё бўйлаб тарқалиши, уларнинг мақсадларидаги ўхшашиблик, яқинлик, экстремистик ташкилотларнинг яшаш ва қуролланиш манбалари каби йўналишларни илмий тадқиқ этиш ҳамда уларнинг танлаган ғоялари ва йўллари пуч эканлигини кенг жамоатчиликка тушунтириш;

- Ўзбекистонда экстремистик мафкураларга қарши ғоявий курашнинг назарий-услубий жиҳатларини тадқиқ этиш ва “жаҳолатга қарши маърифат билан курашмоқ керак” шиорини жонлантириш;

- ёшларга мамлакатимиз тараққиётига рахна солаётган экстремизм ва террорчилик ҳаракатларининг асл мақсад ва муддаолари нимадан иборат эканлигини тушунтириш.

Бинобарин, бугунги кунда дунё афгор оммасини қўрқув ва таҳликага солаётган, ислом динини ниқоб қилиб олиб, ўзларининг радикал экстремистик ва фундаменталистик ҳаракатларини амалга ошириш мақсадида мамлакатимизда ўз фаолиятини олиб бораётган террорчи гуруҳларнинг бузғунчи ғояларига қарши ғоявий курашишнинг самарали механизmlарини ишлаб чиқиши даврнинг ўзи тақозо этмоқда. Бу борада, аввало, аҳолисининг қарийб 54 фоизини 30 ёшгача ёшлар ташкил этадиган Ўзбекистон мамлакатида ҳар томонлама соғлом ва ҳеч кимдан кам бўлмаган ёш авлодни вояга етказиш учун барча шароит ва имкониятлар мавжуд. Бироқ ушбу имкониятлардан тўғри ва оқилона фойдаланмасак, ундан бошқа кучлар ўз манфаатлари йўлида фойдаланиши мумкин. Бу эса давлат ва жамият тараққиётига оғир зарба бўлиши ҳеч гап эмас. Бугун ғояга қарши ғоя, фикрга қарши фикр, жаҳолатга қарши маърифат билан курашишни мақсад қилиб олган эканмиз, биз ёшларимизга соф ислом маънавиятини тўғри ўргатган ҳолда динни ўзларига ниқоб қилиб олиб, ёшларни ўз манфур ишларига етаклаётган террорчи гуруҳларнинг бузғунчи ғояларига қарши эзгулик ғоясини сурмайдиган бўлсак, катта хатога, яъни тузатиб бўлмас хатога йўл қўямиз.

Зеро, ғояга қарши ғоя, фикрга қарши фикр, жаҳолатга қарши маърифат билан курашишни даврнинг ўзи тақозо қилар экан, бу борада Ўзбекистон халқига ва ёшларига соф ислом маънавиятининг асл моҳиятини тушунтиришда ўрта аср Шарқ

мутафаккирлари бўлмиш И мом Бухорий, И мом Термизий, Бурҳониддин Марғиноний, И мом Мотурудий сингари олим-у фузалоларимизнинг бой илмий меросларини ўрганган ҳолда дин бу бузғунчиликка эмас, балки эзгуликка ва тинчликка етакловчи илоҳий нур эканлигини ўсиб келаётган ёш авлодга англатмоғимиз даркор.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 618-I-сон “Виждан эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида”ги Қонунининг янги таҳрири, Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 167-II-сон “Терроризмга қарши кураш тўғрисида” Қонуни, Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 30 июлдаги ЎРҚ-489-сон “Экстремизмга қарши курашиш тўғрисида” Қонуни.
2. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. – Т.: “Ўзбекистон”, 2018. – Б. 251–252.
3. Каримов И.А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Тошкент: Маънавият, 2008, 37-бет.